

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
KAPGEM
KAMU POLİTİKALARI ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MERKEZİ
TÜRKİYE ORGANİK TARIM RAPORU

Editör

Prof. Dr. Ersin MÜEZZİNOĞLU

Hazırlayanlar

Doç. Dr. Ayhan KOCAMAN
Doç. Dr. Ertuğrul ESMERAY
Doç. Dr. Songül KASKUN ERGANİ
Dr. Öğr. Üyesi Fatih SAKA
Dr. Öğr. Üyesi Saim YILDIRIMER

KAPGEM-9

16.02.2026

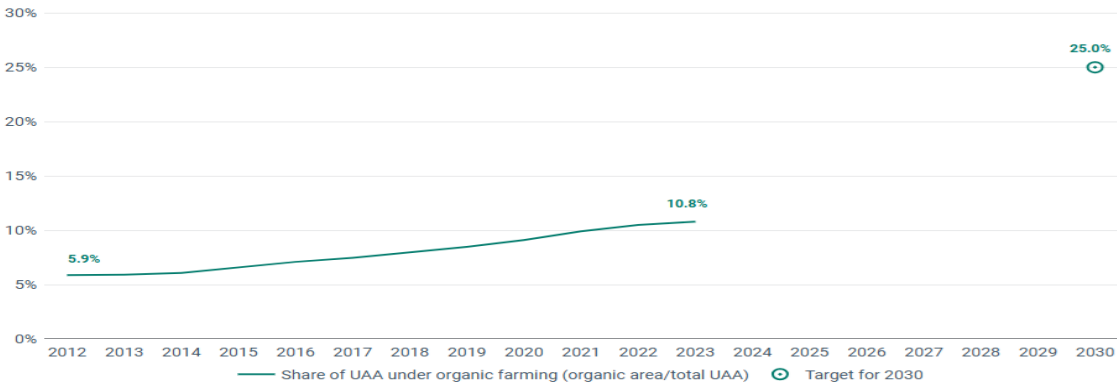
GİRİŞ

Tarım sektörü, yalnızca gıda üretiminin devamlılığı açısından değil; çevresel sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma ve toplumsal refahın korunması bakımından da stratejik bir alandır. Günümüzde toprak erozyonu, biyoçeşitlilik kaybı, iklim değişikliğine bağlı verim düşüşleri ve kimyasal girdilerin yoğun kullanımının ekosistemler üzerindeki olumsuz etkileri, tarımsal üretimde daha sürdürülebilir yaklaşımlara geçişi zorunlu hâle getirmiştir. Bu çerçevede organik tarım, kimyasal bağımlılığı azaltmayı, ekolojik süreçleri güçlendirmeyi ve güvenilir gıda üretimini desteklemeyi amaçlayan önemli bir üretim ve politika alanı olarak öne çıkmaktadır.

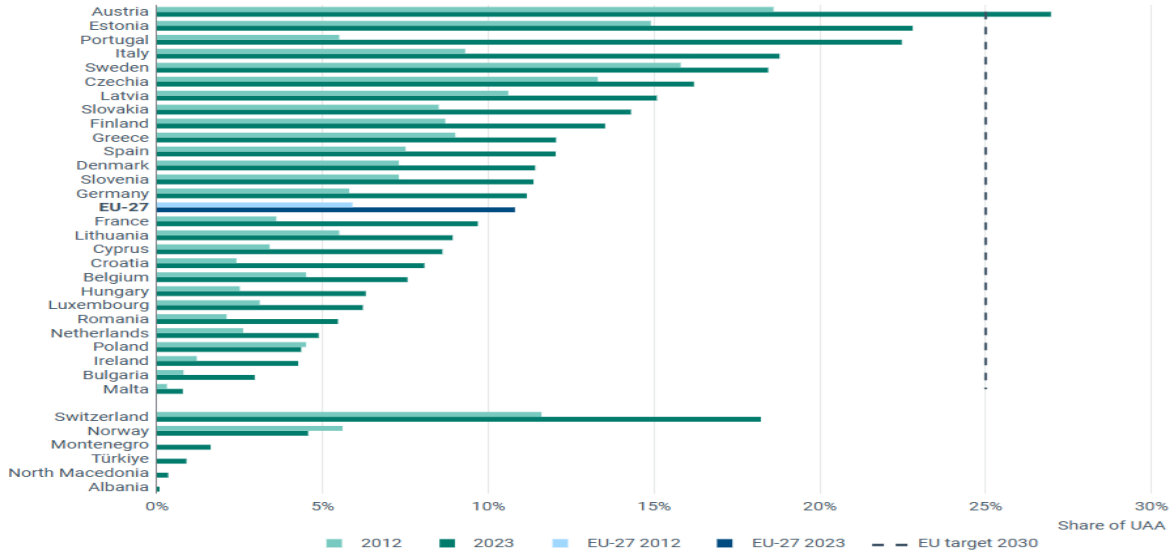
Organik tarım; biyoçeşitliliği, biyolojik döngüleri ve yerel ekolojik koşulları esas alan, sentetik girdilerin kullanımını en aza indiren bütüncül bir üretim sistemidir. Bu sistemin temelinde yalnızca çevresel koruma değil, aynı zamanda hayvan refahı, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve tüketici güveninin sağlanması yer almaktadır. Organik üretimin güvenilirliğinde sertifikasyon mekanizmaları belirleyici bir rol oynamakta; standartlara uygunluk, pazar erişimi ve tüketici güveni açısından kritik bir işlev görmektedir. Bununla birlikte, piyasa baskıları ve maliyet unsurları bazı durumlarda organik üretimin temel ilkelerinden uzaklaşma riskini de beraberinde getirebilmektedir.

Organik tarımın etkileri gıda üretimi ile sınırlı değildir. Toprak sağlığının iyileştirilmesi, su kalitesinin korunması, karbon depolama kapasitesinin artırılması, biyolojik aktivitenin desteklenmesi ve iklim değişikliğine karşı tarımsal sistemlerin dayanıklılığının güçlendirilmesi gibi çok boyutlu faydalar sağlamaktadır. Özellikle kompost ve organik gübre kullanımı gibi uygulamalar, uzun vadede toprak yapısını ve üretim sistemlerinin ekolojik dengesini destekleyen temel bileşenler arasında yer almaktadır.

Dünya genelinde organik tarımın gelişimi bölgeler arasında farklılık göstermektedir. Avrupa’da kurumsal destekler ve dönüşüm hedefleri organik tarımı güçlü biçimde teşvik ederken, bazı ülkelerde büyüme hızının yavaşlaması ve talepte dalgalanmalar hedeflere ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Buna rağmen organik tarım alanlarının toplam tarım alanı içindeki payı uzun dönemli olarak artış eğilimindedir (Şekil 1 ve 2)

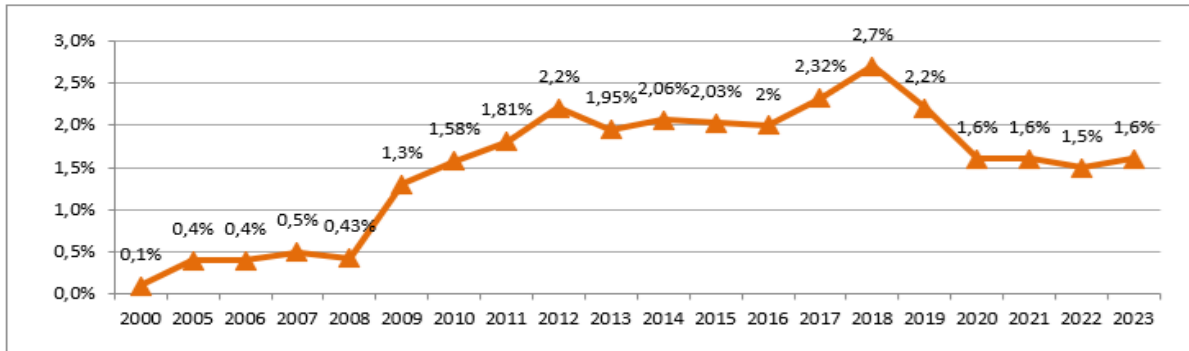
Şekil 1. 2012-2023 dönemi boyunca AB-27 ülkelerinde organik tarım için kullanılan tarım alanının (UAA) payı (EEA, 2025).

Şekil 2. 2012 ve 2023 yıllarında ülkelere ve AB-27'ye göre toplam kullanılan tarım alanının (UAA) organik tarım altındaki payı (EEA, 2025).

Asya, Afrika, Avustralya ve Güney Amerika'da ise organik tarım; ihracat potansiyeli, iç pazar gelişimi, sürdürülebilirlik hedefleri ve yerel yapısal koşullara bağlı olarak farklı ölçek ve yoğunlukta ilerlemektedir. Sertifikasyon, altyapı, teknik bilgi ve pazar erişimi gibi unsurlar bu bölgelerde belirleyici sınırlılıklar olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'de organik tarım, son yıllarda ürün çeşitliliği, üretici sayısı ve üretim alanı bakımından önemli bir gelişim göstermiştir. Buna karşın toplam tarımsal alan içindeki organik tarım payının hâlen düşük düzeyde kalması, sektörün ölçeklenmesi ve iç pazarın derinleşmesi açısından önemli bir sınırlılığa işaret etmektedir. Organik tarımın gelişiminde tüketici farkındalığı, ürün güvenilirliği algısı, fiyat düzeyleri, sertifikasyon maliyetleri, geçiş sürecindeki verim dalgalanmaları, teknik bilgi eksikliği ve pazar belirsizlikleri önemli engeller oluşturmaktadır. Ayrıca hukuki ve kurumsal çerçeve mevcut olmakla birlikte, teşviklerin bölgesel ihtiyaçlara yeterince uyumlu olmaması ve uygulamadaki denetim/organizasyon sorunları dönüşüm sürecini zorlaştırabilmektedir.

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024

Notlar: (1) Geçiş süreci verileri dahil edilmiştir. (2) Üretim alanlarına doğal toplama alanları dahildir.

Şekil 3. Organik Tarım Alanlarının Toplam Tarım Alanları İçerisindeki Oranı (%)

Türkiye’de organik tarımın başarısı yalnızca ekonomik teşviklere değil; eğitim, teknik destek, sosyal ağlar, yerel altyapı, kurumsal kapasite ve bölgesel farklılıkları dikkate alan yönetim mekanizmalarına bağlıdır. Bu nedenle organik tarımın sürdürülebilir biçimde yaygınlaştırılması, üretim tekniklerinin ötesine geçen bütüncül bir politika yaklaşımı gerektirmektedir. Bu yaklaşım; finansal destek araçlarını, pazar istikrarını, kapasite geliştirmeyi, yerel yönetimlerin rolünü ve kamu-özel sektör-sivil toplum iş birliğini birlikte ele almalıdır.

Bu rapor, organik tarımın küresel düzeyde karşılaştığı temel yapısal sorunları özetlemeyi, Türkiye’deki özgün engel ve fırsatları bölgesel ve sosyoekonomik farklılıklar çerçevesinde değerlendirmeyi ve özellikle farklı bölgesel dinamiklere uyarlanabilir, çok düzeyli politika önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece organik tarımın yalnızca çevresel bir alternatif değil, aynı zamanda ekonomik, kurumsal ve toplumsal boyutları olan stratejik bir dönüşüm alanı olduğu ortaya konulmaktadır.

1. Dünyada Organik Tarımın Karşılaştığı Temel Problemler

- Ekonomik ve Finansal Zorluklar
- Verimlilik ve Üretimle İlgili Teknik Zorluklar
- Sertifikasyon, Denetim ve Standartlarla İlgili Problemler
- Bilgi, Eğitim ve Kapasite Eksikliği
- Sosyal ve Davranışsal Engeller
- Politika, Yönetişim ve Kurumsal Sorunlar

2. Türkiye’de Organik Tarımın Karşılaştığı Problemler

- Ekonomik Fizibilite ve Maliyet Yapısındaki Sürdürülebilirlik Sorunları
- Pazar Erişimi ve Tedarik Zincirindeki Yapısal Zorluklar
- Bilgiye Dayalı Risk Algısı, Eğitim ve Kapasite Eksikliği
- Politik ve Kurumsal Çerçevedeki Eksiklikler
- Sosyal Yapı, Emek Yoğunluk ve Toplumsal Cinsiyet Dinamikleri
- Bölgesel Farklılıklar ve Üretim Sistemi Kaynaklı Uygulama Sorunları
- Girişimcilik, Yenilik ve İnovasyon Kapasitesindeki Sınırlılıklar

3. POLİTİKA ÖNERİLERİ

Türkiye’de organik tarımın sürdürülebilir biçimde yaygınlaştırılması, yalnızca üretim tekniklerinin geliştirilmesiyle değil; ekonomik teşvikler, eğitim altyapısı, kurumsal reformlar, pazar mekanizmaları ve bölgesel planlama süreçlerinin birlikte ele alınmasıyla mümkündür. Bu çalışma kapsamında geliştirilen politika önerileri, çok boyutlu bir dönüşüm çerçevesi sunarak üretici, tüketici ve kurumsal düzeyde uygulanabilir müdahale alanlarını tanımlamaktadır.

3.1 Ekonomik Teşviklerin Güçlendirilmesi ve Geçiş Sürecinin Desteklenmesi

Geçiş dönemi desteklerinin artırılması ve yeniden yapılandırılması:

Geçiş döneminde organik olarak sertifika alınamayan ürünlerin gelir kaybını telafi edecek “Geçiş Destek Primi” uygulanmalıdır. AB’deki Organic Farming Payments sistemine benzer. Türkiye yapılan tarım desteklerine benzer organik tarım destekleri Organik tarıma geçiş ve sürdürülebilirliği konusunda yeterli görülmemektedir

Sertifikasyon ve denetim maliyetlerinin sübvansede edilmesi: Sertifikasyon ücretlerinin %50–70 oranında devlet tarafından karşılanması küçük çiftçilerin giriş engelini azaltacaktır.

Organik üreticiye düşük faizli kredi ve kredi teminat kolaylığı sağlanması: Geçiş dönemine özel uzun vadeli finansman araçları geliştirilmelidir. Organik üretimde kullanılan girdiler için

KDV muafiyeti veya indirim uygulanması: Kompost, organik gübre, biyolojik mücadele ajanları gibi girdilerin maliyeti düşürülmelidir.

3.2 Pazar Yapısının Güçlendirilmesi ve Organik Ürün Değer Zincirinin Geliştirilmesi

Bölgesel organik ürün pazarlarının kurulması: Büyükşehir belediyeleri aracılığıyla “Organik Ürün Pazar Koridorları” oluşturulabilir (İstanbul, Ankara, İzmir, Samsun vb.).

Doğrudan satış kanallarının desteklenmesi: Üretici–tüketici kooperatifleri, Dijital organik pazar platformları, Organik ürün abonelik sistemleri

Organik ürünlerde izlenebilirlik sisteminin zorunlu hale getirilmesi: QR kod ile tarladan sofraya izleme sistemi, tüketici güvenini artıracaktır.

Okul beslenme programlarına organik ürün entegrasyonu: Japonya, Güney Kore ve İtalya örnekleri gibi organik okul yemek programları yerel talebi güçlendirebilir.

3.3 Eğitim, Yayın ve Kapasite Geliştirme Programlarının Genişletilmesi

Bölgesel organik tarım eğitim merkezlerinin kurulması: Üniversiteler ve Tarım İl Müdürlükleri iş birliğiyle Organik Tarım Akademileri oluşturulmalıdır.

Çiftçiler için uygulamalı eğitim modelleri: Demonstrasyon çiftlikleri, danışmanlık programları ve “çiftçi–çiftçiye öğrenme” yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır.

Organik tarım danışmanlığı için yeni istihdam modeli: Tarım danışmanlarına organik tarım uzmanlığı sertifikası zorunlu hale getirilebilir.

Kadın çiftçiler ve genç üreticiler için kapasite programları: Organik girişimcilik, E-ticaret eğitimi, Kooperatifleşme modülleri hedeflenmelidir.

3.4 Kurumsal ve Politik Çerçevenin Güçlendirilmesi

Organik Tarım Ulusal Koordinasyon Kurulu (OTUK) kurulmalıdır: Bakanlık, belediyeler, üretici birlikleri, akademi ve sertifikasyon kuruluşlarını aynı çatı altında birleştiren yönetim mekanizması oluşturulmalıdır.

5262 sayılı Organik Tarım Kanunu güncellenmelidir: Bölgesel farkların politika tasarımına yansıtılması, Sertifikasyon süreçlerinin sadeleştirilmesi, Çevresel hizmetlerin (carbon sequestration, biyoçeşitlilik) teşvik edilmesidir.

Organik tarım için ulusal strateji belgesi hazırlanmalıdır: “Türkiye Organik Tarım Yol Haritası (2025–2035)” ile hedefler ve araçlar belirlenmelidir.

Yerel yönetimlerin rolü artırılmalıdır: Belediyeler kompost üretimi, organik atık yönetimi ve pazar alanı sağlama konularında aktif aktör olmalıdır.

3.5 Sosyal Boyutun Güçlendirilmesi ve Kırsal Kalkınmanın Desteklenmesi

Kadın emeğinin görünürlüğünü artıran destekler: Kadın kooperatiflerine sertifikasyon desteği, eğitim önceliği ve düşük faizli kredi sağlanmalıdır.

Genç çiftçilerin organik tarıma yönlendirilmesi: Genç Çiftçi Programı’na organik tarım koşulu entegre edilebilir.

Organik tarımı destekleyen sosyal norm kampanyaları: Kamu spotları, sosyal medya kampanyaları ve tüketici farkındalık projeleri yaygınlaştırılmalıdır.

3.6 Bölgesel Farklılıkları Gözetken ve Ekolojik Temelli Planlama

Türkiye’nin organik tarıma uygun “ekolojik üretim bölgeleri” belirlenmelidir:

Karadeniz: sebze–meyve–çay, Ege: zeytin–tıbbi aromatik bitkiler, Doğu ve İç Anadolu: tahıl–baklagil–organik hayvancılık gibi bölgesel uzmanlaşma üstünlük sağlar. Su kaynaklarının kalitesi ve toprak organik maddesi dikkate alınarak destekler farklılaştırılmalıdır.

İklim değişikliği uyum stratejileri ile organik tarım bütünleştirilmelidir: Kuraklık riski yüksek bölgelerde organik madde artırımı, malçlama ve agroekolojik teknikler yaygınlaştırılmalıdır.

3.7 Girişimcilik, Teknoloji ve İnovasyon Ekosisteminin Güçlendirilmesi

Organik tarım için yenilikçi teknoloji destekleri: Akıllı sulama, Dijital izlenebilirlik, Biyolojik mücadele teknolojileri, Kompostlaştırma ve biyogaz sistemleridir.

Start-up ve teknopark destekleri: Organik tarım teknolojilerine özel hibe programı (TÜBİTAK–KOSGEB iş birliği) geliştirilebilir.

Kooperatiflerin dijitalleşmesi: Kooperatifler için e-pazar, stok yönetimi ve online satış yazılımları devlet destekli hale getirilmelidir.

SONUÇ

Bu politika önerileri, Türkiye’de organik tarımın mevcut yapısal sorunlarını gidermeye yönelik çok katmanlı bir dönüşüm vizyonu sunmaktadır. Ekonomik teşvikler, güçlü kurumsal yapı, pazar mekanizmalarının geliştirilmesi, kapasite artırımı ve bölgesel farklılıkların dikkate alınması organik tarımın hem iç pazarda hem de uluslararası alanda rekabet gücünü artıracaktır.

Bu çalışma, organik tarımın Türkiye’deki durumunu ve karşılaştığı çok boyutlu yapısal sorunları ortaya koyarak, sürdürülebilir bir tarım politikası çerçevesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bulgular, Türkiye’de organik tarımın yalnızca üretim tekniği değişikliğinden ibaret olmadığını, ekonomik, kurumsal, sosyal ve bölgesel dinamiklerin birlikte şekillendirdiği bütüncül bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir. Küresel literatür, organik tarımın çevresel faydalarını güçlü biçimde desteklese de, başarılı uygulamanın ancak uygun politika araçları, koordinasyon mekanizmaları ve pazar yönetimi stratejileri ile mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye bağlamında yapılan analizler, organik tarımın gelişiminin önündeki temel engellerin ekonomik fizibilite, bilgi-kapasite eksikliği, pazar dengesizlikleri, sertifikasyon süreçlerinin karmaşıklığı, toplumsal cinsiyet ve işgücü dinamikleri ile bölgesel heterojenlikler olduğunu göstermiştir. Bu nedenle organik tarımın ulusal ölçekte yaygınlaştırılması; yalnızca mevcut destekleme politikalarının artırılmasıyla değil, aynı zamanda daha kapsamlı, çok ölçekli ve bağlamsal olarak uyarlanabilir politikalarla mümkün olacaktır.

Bu çalışma kapsamında önerilen politika mekanizmaları—geçiş dönemi destekleri, sertifikasyon sübvansiyonları, izlenebilirlik ve pazar altyapısının güçlendirilmesi, uygulamalı eğitim programları, bölgesel planlama, kadın ve genç çiftçilere yönelik özel teşvikler ile yenilikçi teknoloji destekleri—Türkiye’de organik tarımın ölçeklenmesi için bütüncül bir yol haritası sunmaktadır. Bu öneriler, uluslararası deneyimlerle uyumlu olup, Türkiye’nin ekolojik çeşitliliği ve sosyoekonomik yapısıyla stratejik bir uyarlamaya olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak, organik tarım Türkiye için yalnızca alternatif bir üretim modeli değil; iklim değişikliği, toprak verimliliği kaybı, çevresel bozulma, gıda güvenliği ve kırsal kalkınma gibi kritik alanlarda stratejik bir politika aracıdır. Bu bağlamda, güçlü kurumsal çerçeve, etkili yönetim mekanizmaları ve uzun vadeli politika kararlılığı sağlandığında organik tarım, ülkenin sürdürülebilir tarım hedeflerine ve çevresel dirençliliğine önemli katkılar sunacaktır. Türkiye’nin mevcut potansiyeli, doğru politikalarla desteklendiği takdirde, organik tarımın hem iç pazarda hem de uluslararası arenada rekabet gücünü artıracak güçlü bir kalkınma yolu sunduğunu göstermektedir.